

ב"ה, ד' אדר ב' תשפ"ב

בדין קריאת המגילה בעיר בית שמש וברמה ד'

לכבוד קהל חסידי חב"ד, אשר בעירנו, עי"ת בית שמש ת"ו

אשר נתעוררו ובאו לידע את "דבר הוי" זו הלכה, בענין ש'הזמן גרמא', הנוגע להלכה למעשה בימי הפורים הבעל"ט הממששים ובאים. וזה החלנו בעזה"י:

שאלה: האם בעירנו (בכלל, בפרט ברמת בית שמש ד') יש לקרוא את המגילה גם ביום ט"ו, מחמת הספק אשר העיר בית שמש, הינה 'עיר מוקפת חומה מימות יהושע בן נון'?

ובפרט שנתגלו שרידי עיר קדושה ('תל ירמות'), סמוך ונראה לעירנו, ובסמיכות ממש לשכונת רמה ד'.
לדינא, יש לקרוא את המגילה ולקיים את שאר מצוות החג רק ביום י"ד אדר, ואין למקומנו דין של ערי הספקות.
ובפרטיות:

א

כדי להבין את השאלה ושיברה, יש להקדים מעט רקע: סמוך לבתי שכונת רמה ד', במרחק של 80 מטר מן הבתים, נמצאו שרידי תל, הנקרא בפי כל 'תל ירמות', ואף ניתן לראות שם את החומה הקדומה.

עיקר הספק, נובע מכח שני פרטים, ואלו הם צדדי הספק:

הפרט הראשון - שם המקום: תל ירמות, בפי הערבים היה מקובל לקרוא למקום זה 'ח'ירבת אל-ירמוך', ולכן יש הסבורים כי בכך הם משמרים את שמה של העיר הקדומה ירמות.

אך יש לציין שע"פ דברי רשות העתיקות, אין בזה ראייה כי מדובר על העיר ירמות הנזכרת בתנ"ך, אלא ניתן לזהות בוודאות את האתר עם הכפר הביזנטי 'Iερμολώς' (ירמס). וראה גם בספר 'ארץ ישראל אנציקלופדיה טופוגרפית היסטורית' ח"ג עמ' 463 שהשם הוא המשך לכפר הביזנטי (ובמילא אין בזה ראייה שזו עיר עתיקה מזמן יהושע).

הפרט השני - שרידי חומת המקום: כמו כן, בחפירות הארכיאולוגיות באתר, נמצאו שרידים של עיר עתיקה מוקפת חומה, ויתכן שהיא הייתה כך אף בזמן כיבוש הארץ ע"י יהושע. אלא שע"פ רשות העתיקות "לאור העובדה כי שכבות מתקופות אלה טרם התגלו, אין בממצא הארכיאולוגי כדי לסתור או לחזק את הזיהוי", היינו שלא נמצאו שרידים המעידים כי אכן העיר הייתה קיימת בזמן כיבוש הארץ ע"י יהושע.

מעתה עלינו לבחון האם ע"פ כללי ההלכה יש לחוש ולנהוג פורים גם בט"ו.

ב

והנה שנינוי "חזקיה קרי בטבריא בארביסר ובחמיסר, מספקא ליה אי מוקפת חומה מימות יהושע בן נון היא אי לא... רב אסי קרי מגילה בהוצל בארביסר ובחמיסר, מספקא ליה אי מוקפת חומה מימות יהושע בן נון היא אי לא".

עפ"ז פסק הרמב"ם: "עיר שהיא ספק ואין ידוע אם היתה מוקפת חומה בימות יהושע בן נון או אחר כן הוקפה, קוראין בשני הימים שהן ארבעה עשר וחמשה עשר ובליליהם, ומברכין על קריאתה בארבעה עשר בלבד הואיל והוא זמן קריאתה לרוב העולם". ונחלקו בזה הראשונים מדוע מחמת הספק קראו יומיים, כדהביא הב"י: "לדברי הגאונים ממדת חסידות ולדברי הרמב"ם מדינא".

בשיטת הגאונים שכל הקריאה של יומיים בספק היא רק ממידת חסידות ולא בחיוב, כן נקטו הרבה מרבתינו הראשונים הלא הם:

(1) כאן אנו מתייחסים בעיקר לענין תל ירמות, אך עקרי הדברים שייכים גם לשאר התלים וערי עתיקות הנמצאים סביב העיר.
(2) יהושע י, ג-ה.
(3) מגילה ה ע"ב.
(4) הלכות מגילה ותנוכה פ"א הי"א.
(5) או"ח תרפח.

הרמב"ן, הרשב"א, הר"ן, הריטב"א, ויש שכתב שכן נראה דעת הגר"א.⁶ וכן מסיק בשו"ת תורת חסדי שהעיקר כהגאונים. וראה גם שו"ת רדב"ז⁷ שנראה שנקיט הכי"י.

אף לדעת הרמב"ם⁸ מביא הבי"ד שדעת ה"ר יוסף אביוב, שגם לדעת הרמב"ם שקורין בשני הימים מדינא, היינו דווקא כשהספק הוא מפני שקצתם אומרים מוקפת היא מימות יהושע וקצתם אומרים אינה מוקפת מימות יהושע, אבל כל שאין יודעים בה כלל לא מיקרי ספק.

והנה אחר ששקוט טובא בדברי הנ"ל מביא הבי"ד תשובה אשכנזית, שמובא ג"כ במאירי⁹ וכן בשו"ת מהרי"ל¹⁰, דדעת הרב משה גאון שכל הספקות מוטלות אחר רובן ולכן בכל עיר מסופקת יש לקרוא רק בי"ד. ולא נאמר בגמרא על עיר מסופקת שקורין בה בשני ימים, אלא בעיר שנודע לנו בודאי שמימות יהושע הוקפה אלא שנולד לנו ספק בחומתה אם נקראת חומה.

המאירי עצמו סבור להחמיר מעט, אלא שגם הוא מגביל הרבה את רמת הספק – "שכל שנודע לו שנבנית בימי יהושע אלא שנסתפק בהקף חומתה אם היה מימות יהושע קורא בשניהם אבל כל שנסתפק אף בבנין אין קורין אלא בי"ד והדברים נראין".

וכעין זה מביא בכפתור ופרח פ"ח בשם תשובות מיוחסות לראב"ד ז"ל. וכן בשו"ת חתם סופר ח"א (או"ח) סי' קסא מסיק כדעת תשובה אשכנזית.

כן מסיק לדינא בשו"ת תורת חסדי¹¹, וכן בשו"ת קול מבשר ח"א סס"א, מסיק שמרן הבי"ד הסכים לדינא לדעת הר"ר יוסף אביוב שרק אם נחלקו בקבלתם קורין בי"ד וט"ו, אבל עיר שאין יודעים כלל אם היתה מוקפת בימי יהושע – לא נכנסה לכלל ספק וקורין רק בי"ד.

וכן נראה דעת הפרמ"ג¹² דז"ל "ומיהו הבי"ד [עמוד תרמט ד"ה ולי] צידד דכל עיר שיש לה חומה ראוי לספק, אף בלא קבלה. ומיהו סיים [שם ד"ה אח"כ] בשם ספר אשכנזי [שו"ת מהרי"ל סימן נו אות ה] דיראה כל שאין ספק קבלה קורין בי"ד, יע"ש ויראה כן לדינא. וכ"פ החו"י בספרו מקו"ח.

וראה יפה ללב¹³ שכתב שאין לסמוך כלל על מסורת דברי הימים של אומות העולם, אלא רק על המנהג המקובל, ולכן רק במקום שיש מנהג מקובל ינהגו יומיים.

ולהעיר, שאף שמביא הבי"ד כי העולם שנוהגים לקרות בי"ד ובט"ו בכל העירות המוקפות, מן הסתם נראה שסוברים שכיון שאנו רואין אותה שהיא מוקפת באה לכלל ספק אם היא מוקפת מימות יהושע¹⁴, וכן מסיק הפר"ח "מוכח בב"י [ד"ה כרך] דדוקא בכרך שהיא מוקפת חומה עתה אלא דמספקא לן אם היתה מוקפת נמי מימות יהושע. אבל אם אין לה חומה עתה, אינו בכלל הספק, וקורין בי"ד". היינו: א. שרק כשיש חומה נולד ספק; ב. היינו רק שכך הוא המנהג וכידוע שאף לענין קריאת המגילה חשיבות רבה למנהג כפי שכתב הראב"י סי' תקס"ב עיי"ש.

היינו, שבכדי ליצור ספק שביא לחיוב לקרוא ב' ימים, חובה ליצור ספק רב וממשי הנובע ממסורת וממציאות.

וכך גם מסיק לדינא ב'ספר ארץ ישראל'¹⁵ "כל שאר העירות העתיקות שנכבשו בתקופה זו ע"י ישראל ואם כי גם הם מפורשות במקראות כעירות העתיקות כיון שאין זה בטוח שהנן על מקומם הקדום, אין אני רואה להטיל חובה עליהן לקרוא גם בט"ו, אחדות מהן: צרעה ואשתאל בקרבת כביש בורמא מנחלת יהודה שניתנה לבני דן. . אלו וכאלו אע"פ שכתובות ביהושע ובמקומות אחרים

6) חדושי הרמב"ן מסכת מגילה ב, א - ונראין הדברים שגם בזה מנהג חסידות היו נוהגין בכך, שאלו מן הדין כל שקרא בראשון ושמא יצא ידי חובתו הוה ליה בשני בספק של דבריהם, וספיקא דרבנן לקולא.

7) מגילה ה ע"ב.

8) כמ"ש שעה"צ שם סק"ט מביאור הגר"א סי' תרפ"ח סק"ח וסק"י. ראה שו"ת קול מבשר ח"א סימן סא.

9) או"ח סי' לח.

10) ח"א סי' רנב.

11) וכן כתב קובץ תשובות הרב אלישיב ח"ג סי' קח - שהחיוב הוא רק ממדת חסידות כדעת הגר"א.

12) שאף בשיטה זו עומדים חבל נביאים.

13) מגילה ב ע"ב

14) סי' נו.

15) שם.

16) משב"ז תרפח ס"ק ד.

17) ח"ב סי' תרפח, ב.

18) ויש להעיר ממש"כ שו"ת אבני נזר חלק אורח חיים סי' תקטז אות כו.

19) טיקוצנסקי פ"ח עמ' מז.

– כל זמן שלא הוחזקו שהן הן שאנו מיחסים אותן למקומותיהן אין לנו להחזיקן מעצמנו, וא"צ לקרוא בהן גם בט"ו. והרי גם עקרון מנחלת יהודה שניתנה לר"ן וכן יהודיה (היא יהוד) מנחלת דן, וגדרה - הידועות לעירות עתיקות נוהגים בהן מעת הוסדן זה יותר מששים שנה רק ב"ד והוא מהאי טעמא שאמרנו.

מכל הנ"ל, ניתן להעלות לדינא, אשר בנדו"ד אין מקום לספק. ואין להחמיר ולקרוא גם בט"ו.

שהרי לא נתעורר ספק רב כל כך, היוצר ספק שלדעת הרמב"ם יש לחוש לו, שהרי אין לנו כל מסורת מכוונת על מקום זה שהוא עיר קדומה. כמו כן אף אין כאן 'עיר עם חומה' אלא רק שבחפירות נמצאה חומה עתיקה כך שנראה שאף לדעת הפר"ח אין כאן גדר ספק המחייב.

ג

[יש להעיר בזה ממש"כ כ"ק אד"ש בלקוטי שיחות חכ"ט עמ' 424 "חיפה קורין המגילה גם בט"ו כי היא ספק מוקפת חומה", דלא נראית כוונת קדשו לחדש ספק על העיר חיפה, אלא רק מביא להמשיך לנהוג את המנהג המקובל מן העבר. כפי שכתב בספר 'ארץ ישראל'²⁰ שחיפה היא מהערים העתיקות שכבר הוחזקו משנים קדומות לנהוג בהן דין מסופקות שבהן קורין ב"ד ובט"ו.

וקצת נראה להביא ראיה מלשון חז"ל שענין הערים המסופקות תלוי במנהג, מלשון הירושלמי²¹ "והא תני מקום שנהגו לקרותה ב' ימים קורין אותה שני ימים", וכ"ה במסכת סופרים²² "מקום שנהגו לקרות את המגילה שני ימים קורין, לילה ויום קורין הכל כמנהג המדינה". באמת נחלקו בזה מפרשי הירושלמי. הפני משה מפרש שקאי על הערים המסופקות ואילו הרידב"ז נדחק שמירי שבערי הודאי שאעפ"כ נהגו לקרוא יומיים והוא פרוש מחודש, וראה במפרשי מסכת סופרים²³ שכולם נקטו כפני משה.

וראה מש"כ בשמחת יהודה²⁴ על מסכת סופרים דמלשון הירושלמי ומסכת סופרים ראיה "למ"ש הר"ן פ"ק דמגילה דמדינא לא קרו אלא ב"ד וחזקה שקרא בטבריא שני ימים וכן רב אסי בהוצל ממדת חסידות הוא וכן כתב הרב המגיד והרמב"ן והרשב"א" שהרי כאן תלי לה במנהגא²⁵.

אמנם ראיתי בשני פירושים לרבותינו מקדמוני הראשונים, פי' רבינו משולם ופי' תלמידו של רבינו שמואל בר' שניאור – על הירושלמי מסכת שקלים פ"א, שביארו שהלשון מקום שנהגו לקרות ב' ימים, קאי על הערים המוקפות חומה, שהיה מנהג לקרות בהם ב' ימים, ואף שהוא חידוש, אך כך מפרשים ראשונים קדמונים אלו ועל פיהם אין כל ראיה מן הירושלמי].

ד

ולחביבותא דמילתא, בבחינת "יגדיל תורה ויאדיר", נבוא לדון ולהאריך בנידון 'תל ירמות' גופא.

הנה העיר ירמות לא נזכרת בתנ"ך בפירוש כעיר מוקפת חומה ואף לא נזכר כי יהושע כבשה. אלא היא נזכרת מספר פעמים בכלל רשימות הערים שבא"י, ביהושע פ"י פ"ב פט"ו פכ"א. וראה רמב"ן במדבר כ"ד, שירמות היתה עיר גדולה וחשובה.

איתא בירושלמי²⁶ "א"ר יוחנן מגבית ועד אנטיפרס ששים ריבוא עיירות היו והקטנה שבהן היתה בית שמש .. כל העיירות שמנה יהושע אפי' מאה אינן, רשב"ל אמר מוקפות חומה מנה, ר' יוסי בר חנינה אמר הסמוכות לספר מנה" – נראה שנחלקו רשב"ל וריב"ח האם כל הערים הנזכרות ביהושע מוקפות חומה או לאו.

אך באמת נח' מפרשי הירושלמי בדבר דמדברי הקה"ע²⁷ נראה ש"ל שלא נחלקו במציאות, דלכו"ע כל הערים שנמנו מוקפות חומה אלא שלדעת ריב"ח היו עוד הרבה ערים מוקפות חומה שלא נמנו, לעומתו ביפה עינים על הירושלמי כתב "נראה לענ"ד דלא פליגי ושניהם אמת דהמוקפות חשיב אף שאינם על הספר ואותן שהן על הספר חשיב אף שאינן מוקפות, ועי' תוס' שם ד"ה העומדות שפירש גבול שבין שבט לשבט וביירושלמי איתא על הספר דהיינו גבול א"י ומה שהקשו התוס' הא נמצא ביהושע כמה ערים שבאמצע י"ל שהם היו מוקפות חומה על כן חשיב להו אף שאינם על הגבול".

(20) עמ' מד.

(21) מגילה פ"א ה"א.

(22) פכ"א ה"ז.

(23) ראה לחיד"א בשמחת הרגל ועוד.

(24) לרבי יהודה נג'אר נדפס לראשונה בשנת תקע"ו.

(25) אמנם ראה שו"ת דבר יהושע ח"א סי' מו אות י מש"כ לתרין את שיטת הרמב"ם ודעימי' מלשון הירושלמי, ואכמ"ל.

(26) מגילה פ"א ה"א.

(27) ד"ה הסמוכים.

א"כ אף באם ידעינן שזאת ירמות אין הדבר מוחלט שהיתה מוקפת חומה, אלא דירמות מופיע גם בנחמיה פ"א. והנה בספר שו"ת דברי יוסף לבעל תבואות הארץ תשובה ב' דף ו' ע"א מוכיח שהערים שנמנו בנחמיה סוף פרק י"א גם הם היו מוקפות חומה מימות יהושע בן נון.

והנה הסברות לומר שמקום זה הוא ירמות, הם:

א – מפני שמו של המקום בפי הערביים, והפירכא לזה היא, כנ"ל: א' – כאמור לעיל אין בשם זה הוכחה לשימור שמה של העיר המקראית, אלא שימור שמה של עיר ביזנטית; ב' – אף אם נאמר ששימרו את השם של העיר המקראית "ירמות", עדיין אין זה הוכחה שזהו המקום עצמו, כידוע מה שכתבו פוסקים חשובים²⁸ שא"א לפסוק דין מחמת שימור השמות, שהרי ידוע שהערים זזו ממקומם ונבנו במקומות סמוכים וכן שלעיתים נשתנו השמות.

ב' – מצד הממצאים הארכיאולוגים, אשר ניתן לשער שהעיר הינה מימות יהושע. אולם, מבואר בפוסקים²⁹ שבעינין שהחומה תהיה מעת כיבוש הארץ ע"י יהושע. היינו שבעת הכיבוש עצמו היתה חומה, לא לפני ולא אחרי כן ולזה אין כל הוכחה מן החפירות.

ה

מעתה ברור שבנדו"ד אין ספק המחייב לקרוא יומיים.

אך גם אם יבוא מתעקש לומר שבעינינו יש כאן ספק ברור, ויש שהפליגו לומר שהספק אף קרוב לודאי, אף לדבריהם יש טעמים חשובים לקרוא בעירנו רק ב"ד.

דהנה בברכ"י³⁰ הביא הסתפקות כאשר הכרך שומם מבני ישראל (אך איננו חרב), האם הסמוכים לו קוראים בט"ו. דדעת הרב משאת משה, דלא אמרו דסמוך ונראה לכרך קרו בט"ו, אלא כי קרו בכרך בט"ו. ואבל כאשר יהיה האופן דקהל ישראל נדדו הלכו מן הכרך, גם העיר הקרובה דמיתבא, הן נגרע מערכה, וקרו ב"ד.

ובאמת הדבר תלוי בביאור הסתפקות הירושלמי³¹ "חרב הכרך ונעשה של עכו"ם", דלפי גירסת הר"ן והרמב"ן בירושלמי. ויש עוד הרבה גרסאות³², שמשמע שאף שאין יהודים בכרך, הסמוכים כן קוראים בט"ו.

ולמעשה הנה"ח תרפח ס"ק יב מביא דעת הפוסקים, שכרך שיש בו נכרים בלבד, הסמוך לו קורא ב"ד בלבד. וראה במה שכתב באדרת שמואל³³ לר"ש מסלאנט שהעיקר כדעה שסמוך לעיר חריבה קוראים ב"ד בלבד.

אך כל זה לענין כרך שגרים בו נכרים, אך לענין כרך שחרב, נראה שלכו"ע יקרא ב"ד. דהנה כבר פסק בבה"ל³⁴ "כפר הסמוך לכרך שהיו קורין בט"ו ונהיה הכרך שמם יקראו ב"ד [דבר משה] כרך של עכו"ם שאין בו ישראל כלל ישראל הנכנס לכרך זה בפורים קורא בט"ו". וכן מאריך בשו"ת הר צבי³⁵ לבאר שמה שמשמע בר"ן ועוד שבסמוך לעיר של נכרים קוראים בט"ו כל זה דווקא שגרים שם נכרים אבל אם חרב לגמרי לכו"ע קוראים ב"ד, שבאם נחרב לגמרי ונהפך לשדה בור ולא ניכר שהיה שם ישוב "בכה"ג לכו"ע לא שייך לומר שהסמוכין לו יקראו בט"ו, דכיון שבטל מהכרך לגמרי שם עיר אין דין גרירה אחריו דאין גרירה אלא בתר כרך ולא בתר שדה בור".

(28) חזון איש שביעית ג, יט (ושם ג, יח ועוד). שו"ת משנת יוסף ח"א ס' כ ועוד.

(29) הנה בשיחת שושן פורים תשל"ד, חקר כ"ק אד"ש, האם בעינין שיהיו מוקפות חומה כל ימי יהושע או שסגי שעכ"פ איזה זמן מחייו היו מוקפות ותולה את זה במח' הבבלי וירושלמי בטעם שמוקפות הם מימות יהושע בן נון.

הירושלמי מאבר הטעם בזה, מדוע צריך ימות יהושע זכר לארץ ישראל, שהרי שושן הבירה היתה מוקפת חומה ושם הי' פורים בט"ו ואם נאמר שרק שם זה כך א"כ מכיון שהערים בארץ ישראל היו אז חרות אזי תגרם חלישות לערים שבא"י לכן תקנו חז"ל ששושן פורים יהי בערים המוקפות חומה מימות יהושע, ומדוע בו דווקא כיון שהוא הי' הכובש של א"י ולכן הגם שכעת הם בלי חומה יש להם דין של מוקפות חומה - א"כ לפי טעם זה של הירושלמי אפי' שהי' מוקף חומה רק יום אחד בימות יהושע יש לו דין מוקף.

בבבלי מובא הטעם לזה שצ"ל מוקפות מימות יהושע שלומדים פרוזים בגז"ש פרוזים שכתוב במגילה ממה שכתוב בתורה ערי הפרזי לגבי מלחמת סיחון ועוג' לבד מערי הפרזי הרבה מאוד, ולכאורה זה הרי לא ימות יהושע אלא ימות משה ויהושע הי' אז רק משמשו, רש"י בגמרא אומר ימות משה ויהושע - א"כ אפשר שבעינין בכל ימיו. ראה שם עוד אריכות ובמה שהסתפק כלפי יריחו.

ובכל זה ראה בארוכה שו"ת להורות נתן ח"ב ס' נה.

(30) תרפח ס"ק ח.

(31) מגילה א, א.

(32) ראה ביאור הגר"א תרפח ס"ק ב.

(33) עמ' רג.

(34) תרפ"ח ד"ה או שסמוכין.

(35) אורח חיים ב סימן קלא.

וראה בארוכה מש"כ הרב שריה דבליצקי בקונטרס 'האגרת הזאת', שאחר שקיים את סברת הרב צבי והבה"ל, הביא שהחזו"א ס"ל שאף בחרב ממש יש לקרוא בט"ו, עכ"ז הוא מבאר שם שאף לדעות אלו לא נחוש לכך, אלא כאשר היה ידוע שכאן קנה מקומו כרך פלוני והיה זה ידוע כל השנים, וז"ל "אך כאשר היה המקום ההוא שדה בור לחייתו יער ויללת תנים במשך מאות בשנים אולי יותר מאלפיים שנה ובא אחד וחפר בקרקע ומצא במעמקי האדמה שיירי חומה וסימנים שהיה שם עיר, לא מסתבר שאדם שנטה שם אהלי אפדנו על מקום ההוא יצטרך לקרוא בט"ו ואף לא לקרוא יומיים מספק וכמו כן גם אם נחליט שבחורבנו אין לו דין כרך, אבל בחזרו ונתיישבו שם חזר דין כרך ודלא כמו שהסתפקתי לעיל, הנה ראשית כל נראה דבמקום שכפי החפירות היה הכרך שם עד היום אינו מקום ישוב והוא ריק מתושבים ורק סביבותיו בנו בתים ואף אם נאמר שהבתים שבנו הם כאן על מקומו או על מקצת מקומו, מ"מ אין זה נקרא חזרו ונתיישבו אחרי ששיירי הכרך ההוא הוא במעמקי האדמה ונשתכח שמו ועכשיו כל הבתים ההם קראו בשמותם עלי אדמות בשם אחר ואין זכר לראשונים למו וכי אמרינן כאן קדושה ראשונה קדשה לעתיד לבוא אתמהא".

עוד יש להעיר שיש חבל ראשונים שסוברים שבעינין 10 בטלנים ובלא זה קוראים ב"ד ואף שלדינא לא פסקינן הכי, עכ"ז מביא המשנ"ב את דעת היד אפרים שיש לחוש לשיטתם³⁶.

1

והנה יש לצרף פה עוד ענף ויתד חזק, שהנה אין דיורים בתוך העיר הישנה אלא רק בסמוך לה.

וכידוע דדעת רוב הפוסקים, שאין דין סמוך ונראה לערי הספקות כפסק הברכ"י המשנ"ב הכה"ח ועוד, וכן המנהג הרווח³⁷.

אלא שנתעוררו לדון על רמה 11, דשמא היא נמצאת בתוך עיבורה של עיר ושמא זה חמור מדין סמוך ונראה³⁸. אלא שכבר מדדו וראו³⁹ שכאן המרחק הקטן ביותר בין החומה לעיר הוא 80 מטר⁴⁰.

וראיתי למי שנתעורר לומר, שמא יש למדוד את המרחק לא לבתי העיר, אלא לכביש ואז המרחק הוא רק כ-66 מטר ואזי זה בעיבורה של עיר.

אך יש להשיב על זה, דאף שלענין עירובי תחומין, נסתפקו הרבה האחרונים בביאור דברי הירושלמי בעירובין⁴¹ "בעי רב הושעיה אור חצר מהו שימוד עמה" – אי מיירי בחצר עם מחיצות גמורות או לאו, וכן נסתפקו כיצד הכרעת הסוגיא כפי שהאריך בהבאת השיטות בספר נתיבות שבת⁴², אך כל זה לענין תחומין. אך לענין מגילה, ראה מש"כ שו"ת להורות נתן⁴³ דודאי דלא נקרא עיבורה של עיר אלא בתי דירה וכמבואר בשו"ע או"ח⁴⁴, ולכן חצר המקיף בית דירה שפיר מצטרף רק אם יש לה מחיצה מעליא⁴⁵.

וראה בתורת המועדים עמ' רכז בשם הגר"ע יוסף שבעינין סמוך למקום שהוא מבנה קבע שדרים בו ביום או בלילה, וראה גם בתשובות והנהגות ח"ג סי' רלב שצריך מבנים שיש בהם חדר אוכל.

אך כל זה אם בכלל היה ספק, אך בנדו"ד, כאמור, יש לדון בכלל אם יש ספק וכן הוי כרך שחרב.

ולכן מכל הני טעמים יש לקרוא ולנהוג מנהגי פורים רק ב"ד אדר.

בברכה

הרב משה קורנווייץ

הרב מיכאל שלמה אבישיד

(36) תרפח ס"ק ב.

(37) אין כאן העת אסוף ראה מש"כ בהל' חג בחג עמ' עה, בספר ימי משתה ושמחה עמ' תמו.

(38) באמת אין זה פשוט דמצרפיני עיבורה של עיר לכרך לענין קריאת המגילה, וכמו שהאריך בזה בס' עיר הקודש והמקדש להרי"מ טיקוצניסקי ז"ל (ח"ג פרק כ"ז אות א'), שצידד מאוד דלענין קריאת המגילה מודדין מן החומה של הכרך ולא מן העיבורין, דדוקא לענין תחום שבת דתליא בישוב הוא דהוי העיבורין בכלל העיר, אבל לענין מגילה תליא אם הוא קרוב להיקף החומה מימות יהושע בן נון, ואף אם נתפשט הישוב לא אזלינן אלא בתר החומה עיין שם באריכות. אולם בס' חזון איש (מועד סי' קנ"ג ס"ב) כתב, שאם תחילת העיר הוא במרחק מיל ולא יותר הרי כל עיר בכלל סמוך עיין שם. וכן נהוג עלמא בירושלים. [שו"ת להורות נתן דלקמן].

(39) ראה קונטרס ימי הפורים עמ' מח.

(40) וגם לפי שיעור חזו"א אין זה קמ"א אמה לשיעור חזו"א קמ"א אמה 79 הם מטד ולשיעור ר"ח נאה הם 67 מטר.

(41) פרק ה הלכה א.

(42) עמ' תקו"ז, וראה שם פמ"ב ס"ק א לענין צוה"פ מה שנח' הפוסקים.

(43) חלק יא סימן עח.

(44) סי' שצ"ח ס"ה ו'.

(45) עיין (סי' שצ"ח ס"ה) ובשער הציון שם (ס"ק כ"ז).